

Enheten för EU:s inre marknad

YTTRANDE

2026-01-20

Dnr 2025/02011-3

Finansdepartementet

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till konkurrenskraftsfond

Er referens Fi2025/01916

1 Sammanfattning

Kommerskollegium

- ser positivt på ambitionen att stärka EU:s konkurrenskraft. Rätt utformat kan den europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF) bidra till grön och digital omställning samt förbättra förutsättningarna för en konkurrenskraftig union.
- välkomnar tanken att samla och samordna EU-finansiering för att förenkla och minska administrativ börda.
- understryker att konkurrenskraft, och motståndskraft, i stor utsträckning bygger på en väl fungerande inre marknad, där fri rörlighet, konkurrens och gränsöverskridande värdekedjor möjliggör effektiv resursallokering och innovation.
- ser risker för snedvridning och fragmentering om EKF:s genomförande leder till att stöd koncentreras till vissa sektorer, aktörer eller medlemsstater samt om urvalskriterier i arbetsprogram styrs av andra skäl än samhällsekonomisk effektivitet.
- noterar att fonden har en komplex målstruktur, vilket väcker frågor om förutsättningarna för ett effektivt genomförande, inklusive möjligheterna till insyn, transparens och uppföljning.
- anser att unionspreferens (artikel 10) är problematiskt och bör begränsas. Noggrann analys i det enskilda genomförandet behöver göras över konsekvenserna som följer av uppställda villkor för stödberättigande för att undvika negativa effekter på den inre marknadens effektivitet och på EU:s internationella åtaganden.
- bedömer att det finns risker i förhållande till Världshandelsorganisationens (WTO) regelverk beroende på hur arbetsprogrammets kriterier och villkor utformas. De mest känsliga frågorna är stödets selektivitet samt koppling mellan stöd och krav på (i) lokalisering, (ii) insatsvarors ursprung (iii) restriktioner för tillgångsoverföringar.

2 Kommerskollegiums uppdrag

Kommerskollegium ansvarar för frågor som rör utrikeshandel, EU:s inre marknad och handelspolitik. Kommerskollegiums är instruerat att verka för frihandel. Det innebär att vi verkar för fri rörlighet på den inre marknaden och för liberaliseringar av handeln mellan EU och omvärlden samt globalt.

Yttrandet inskränker sig till de delar av förslaget som berör våra ansvarsområden, dvs. vad som kan få betydelse för handel, konkurrensvillkor och den inre marknadens funktionssätt samt för EU:s internationella handelsåtaganden. Kommerskollegium bedömer inte behovet av ökade investeringar inom angivna politikområden i sig.

3 Generella synpunkter

Kommerskollegium delar utgångspunkten att EU:s konkurrenskraft behöver stärkas.

I strävan efter att uppnå detta betonar Kommerskollegium att den inre marknadens funktionssätt är en central konkurrenskraftsfaktor i sig, vilket också lyfts i Kommerskollegiums analyser av rapporterna från Letta och Draghi samt inre marknadsstrategin utifrån produktivitets- och konkurrenskraftsperspektiv.¹ En väl fungerande inre marknad, i kombination med öppen regelbaserad handel, är en av EU:s viktigaste konkurrensfördelar.

Industripolitiska åtgärder kan i vissa fall vara motiverade, till exempel vid tydliga marknadsmisslyckanden, men riskerar samtidigt att ersätta marknadskrafter med administrativ styrning och gynna vissa företag, sektorer eller teknologier på bekostnad av andra. Det kan leda till snedvridning av konkurrensvillkor mellan företag liksom mellan medlemsstater.

Mot bakgrund av de kriser som EU och omvärlden i närtid behövt hantera liksom det geopolitiska läge som råder utesluter inte Kommerskollegium att det kan finnas behov av åtgärder för att främja teknologiutveckling eller strategiskt viktig produktion på hemmamarknaden. Det är dock fortfarande viktigt att stödåtgärder är teknikneutrala och adresserar marknadsmisslyckanden som t.ex. underinvestering i forskning och utveckling eller alltför stora utsläpp av växthusgaser. Vi ser även risker med att selektiva stöd och villkor i linje med unionspreferens kan skapa spänningar i relationerna med viktiga handelspartners och negativt påverka EU:s globala konkurrenskraft och trovärdighet som handelspartner.

Många strategier och förslag till rättsakter som nu tas fram på EU nivå talar i termer av strategiska beroenden och strategiska sektorer, ibland på generell nivå ibland inom

¹ Se analyser av Kommerskollegium; ”An analysis of the Draghi report”, dnr 2024/01337-1 och ”Särskilt viktiga reformer inom ramen för EU:s Inre marknadsstrategi utifrån ett produktivitets- och konkurrenskraftsperspektiv”, dnr 2025/02434-1.

en specifik sektor. Det finns ingen enhetlig definition av dessa strategiska begrepp² vilket är en allvarlig brist. Vad som är strategiskt kan nog variera från en medlemsstat till en annan utifrån deras respektive situation. Kommerskollegium har i ett yttrande gällande eventuell preferens för europeiska produkter i offentlig upphandling resonerat kring strategiskt beroende och strategiska varor både ur EU och svenskt perspektiv.³ Vi kommer även återkomma till den frågan i vårt svar på ett uppdrag i regleringsbrevet för 2026.

Klimatomställningen behöver även lyftas då Sveriges intresse ligger i att stärka den långsiktiga konkurrenskraften genom investeringar i strategiskt viktiga tekniker – såsom fossilfri energi, elektrifiering, avancerade material och digitala lösningar – som både möjliggör utsläppsminskningar inom EU och stärker svensk industris och exportföretags position på globala marknader. Det är därför viktigt att dessa aspekter beaktas i de kommande förslag som presenteras inom ramen för EKF så att åtgärderna både bidrar till klimatomställningen och stärker den svenska industrins globala konkurrenskraft.

EKF fastställer den övergripande finansieringsramen medan genomförandet kommer ske via arbetsprogram som ska innehålla detaljer som kriterier för stödberättigande och tilldelning. Enligt förslaget ska arbetsprogrammen antas av EU-kommissionen i form av genomförandeakter. Det blir därför viktigt att följa EU-kommissionens arbete med arbetsprogrammen så att dessa utformas på ett sätt som stärker – och inte undergräver – den inre marknaden och EU:s handelspolitiska trovärdighet samt är förenliga med WTO:s regelverk.

Kommerskollegium noterar att arbetsprogrammen för majoriteten av politikområdena antas på basis av genomförandeakter i enlighet med det rådgivande förfarandet i förordningen om kommittéförfarandet vilket ger EU-kommissionen relativt stor frihet att agera. Endast när det gäller stöd till resiliens och säkerhet, försvarsindustri och rymdfrågor antas arbetsprogrammen enligt granskningsförfarandet vilket ger medlemsstaterna större inflytande.

Kommerskollegium noterar vidare att fonden har en väldigt komplex målstruktur, vilket väcker frågor om förutsättningarna för ett effektivt genomförande, inklusive möjligheterna till insyn, transparens och uppföljning.

Positiva potentiella effekter av EKF ur handels- och inre marknadsperspektiv

Att samla flera befintliga EU-instrument i en gemensam ram kan minska administrativ börda och fragmentering, skapa större förutsebarhet och underlätta gränsöverskridande projekt. Detta kan i sig bidra till en fördjupad och bättre utnyttjad inre marknad.

² EU-kommissionen (2021) har i ett arbetsdokument till EU:s industristrategi definierat strategiska beroenden som något av avgörande betydelse för EU och dess medlemsstaters strategiska intressen, till exempel säkerhet, trygghet, hälsa samt den gröna och digitala omställningen.

³ Kommerskollegiums yttrande, *Kommerskollegiums synpunkter på Made in Europe kriterium för strategiska sektorer*, dnr 2025/00275-17.

Stöd till infrastruktur, digitala system och tekniska standarder som används gränsöverskridande kan minska flaskhalsar, stärka rörligheten för varor, tjänster och kapital samt förbättra konkurrensförutsättningarna inom EU.

Om EKF används för att åtgärda verkliga marknadsmisslyckanden, t.ex. finansieringsgap i tidiga uppskalningsfaser, kan fonden bidra till att fler innovativa företag når marknaden. Det kan i sin tur stärka EU:s exportförmåga och i förlängningen EU:s produktivitet och konkurrenskraft.

Risker och potentiella negativa effekter på handel och inre marknaden

Stöd som riktas till vissa sektorer, tekniker eller projekt riskerar att gynna företag med större administrativa resurser eller med etablering i medlemsstater som redan har starka industrikluster. Detta kan förstärka regionala skillnader och motverka lika konkurrensvillkor vilket riskerar att snedvrida konkurrensen inom den inre marknaden.

Det kan vara svårt för det offentliga att förutse vilken teknik, vilket företag eller projekt som på det mest effektiva sättet kan dra nytta av stöd och leverera enligt EKF:s målsättningar. När offentliga medel används för att styra vilka tekniker eller värdekedjor som ska utvecklas finns en risk att mer effektiva lösningar inte får samma chans. Erfarenheter från tidigare initiativ visar att sådan styrning kan hämma innovation och leda till inlåsnings effekter.

EKF:s breda verktygslåda och omfattande användning av arbetsprogram via EU-kommissionens genomförandeakter gör att avgörande villkor fastställs först i ett senare skede. Detta kan minska transparensen och försvåra för företag att bedöma långsiktiga investeringsbeslut.

4 Unionspreferens

För att skydda unionens strategiska intressen, ekonomisk säkerhet och kritiska tillgångar får stöd från EKF villkoras i enlighet med så kallad unionspreferens (artikel 10). Arbetsprogram, investeringsriktlinjer eller handlingar rörande tilldelningsförfaranden får innehålla krav att stödmottagaren måste vara etablerad, använda faciliteter eller bedriva verksamhet i medlemsstaterna eller i förekommande fall andra stödberättigande länder⁴. Vidare får det ställas krav på att mottagare av EKF-finansiering ska säkerställa att viss minsta andel användning eller leverans av utrustning, material eller komponenter härstammar från enheter som är verksamma inom unionen eller andra stödberättigande länder. Likaså får EKF-finansiering villkoras av restriktioner för mottagare att under en viss period överföra tillgångar såsom t.ex. verksamheten i sin helhet eller delar av den, resultaten eller andra

⁴ Deltagande ska vara baserat bl.a på associeringsavtal och uppfyllande av vissa villkor, se artikel 11 i EKF.

rättigheter inklusive licensgivning. Kommerskollegium ser unionspreferens som en av de mest problematiska delarna i förslaget ur ett handels- och inre marknads perspektiv.

Effekter på den inre marknaden

Även om syftet att minska strategiska beroenden är prioriterat riskerar unionspreferens att minska konkurrenstrycket i EU, leda till högre kostnader och sämre resursallokering samt motverka specialisering och värdekedjeintegration mellan medlemsstater.

En grundläggande styrka i den inre marknaden är just att företag kan välja de mest effektiva insatsvarorna och samarbetspartnerna, oavsett geografiskt ursprung. Preferensmekanismer riskerar att underminera denna dynamik.

En alltför stark styrning av EU-finansiering kopplad till egen produktion och inhemska insatsvaror skulle kunna slå tillbaka och påverka EU:s konkurrenskraft negativt. Europeiska företag kan i sin affärsverksamhet vara beroende av internationell handel och import av vissa insatsvaror och komponenter för att bibehålla en konkurrenskraftig position.⁵

Effekter på handel och internationella åtaganden

Unionspreferens kan, beroende på hur den operationaliseras, innebära krav på inhemskt innehåll eller etablering som i WTO-regelverket betraktas som särskilt problematiska eller t.o.m. förbjudna. Artikel 10 om unionspreferens hänvisar inledningsvis till att stöd för EKF ska inriktas på ett sätt som överensstämmer med EU:s internationella åtaganden. Trots denna formella skrivning skulle unionspreferens i praktiken kunna uppfattas av internationella handelspartner som diskriminerande, försvåra EU:s möjligheter att trovärdigt anmärka på liknande åtgärder i tredjeland och öka risken för motåtgärder eller tvister. Kommerskollegium vill i detta sammanhang understryka vikten av att EU upprätthåller konsekvens mellan sin interna politik och sin externa handelspolitik. Även om vi i nuläget ser hur det regelbaserade handelssystemet utmanas är det viktigt att vi står upp för och försvarar detta system som är centralt för fungerande handel och i slutändan vårt välstånd.

I tillägg kan noteras att studier från OECD, IMF och andra internationella organisationer visar att öppen och diversifierad handel stärker motståndskraften mer än att styra hem produktion, vilket ofta leder till lägre effektivitet och ökad sårbarhet. Generellt sett stärker således öppen handel vår motståndskraft genom att sprida risker och diversifiera försörjning. Samtidigt bidrar egen produktion till riskspridning och det finns även skäl för EU att undvika ensidiga beroenden av strategiska varor från länder som har avsikt och förmåga att stoppa leveranser vid kris eller krig. Det kan därmed finnas skäl för EU att främja viss strategiskt viktigt produktion på hemmamarknaden.

⁵ Se vidare resonemang i Kommerskollegiums analys (2025) *Sveriges importberoende av Kina – strategiska utmaningar och behov av diversifiering*.

5 Särskilda WTO-rättsliga aspekter

EKF kommer att använda en bred verktygslåda som inkluderar stödformer som typiskt sett omfattas av WTO:s avtal om subventioner och utjämningsåtgärder (SCM-avtalet) och dess bestämmelser. Utöver SCM-avtalet aktualiserar förslaget även frågor om handelsrelaterade investeringsåtgärder enligt WTO:s avtal om investeringsåtgärder (TRIMs). Medan SCM-avtalet i huvudsak tar sikte på finansiella bidrag och deras handelsverkningar, reglerar TRIMs hur investeringsvillkor som påverkar handeln med varor får utformas. De två regelverken är i detta sammanhang nära sammanlänkade eftersom investeringsstöd som kombineras med villkor om lokalisering, innehåll eller marknadsbeteende kan aktualisera både subventions- och investeringsrättsliga begränsningar. Slutligen innehåller EKF också element som WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (TRIPs) och avtalet om offentlig upphandling (Government Procurement Agreement, GPA).

Kommerskollegium understryker att risken för handelspolitiska konflikter i första hand uppstår genom hur fonden genomförs, inte genom fondens existens som sådan. EKF är i hög grad utformat som ett industripolitiskt instrument, vilket betyder att förenligheten med WTO-regelverket måste granskas för varje stödordning och arbetsprogram när de operationaliseras. Mot bakgrund av ökande globala spänningar kring industristöd – bland annat i relation till USA:s Inflation Reduction Act och kinesiska industripolitiska program – är det särskilt viktigt att EU:s åtgärder inte bidrar till ytterligare urholkning av det multilaterala handelssystemet.

WTO:s avtal om subventioner och utjämningsåtgärder

SCM-avtalet grupperar subventioner i de som är förbjudna och de mot vilka en talan kan väckas eller bemötas med motåtgärder. Två kategorier av subventioner är förbjudna enligt artikel 3 i SCM-avtalet eftersom de anses utformade för att direkt påverka handeln och därmed sannolikt har negativa effekter på andra medlemmars intressen. Den första kategorin består av subventioner som är knutna till export och den andra kategorin består av subventioner som är knutna till användning av inhemska varor framför importerade, så kallat ”*inhemskt innehåll*”. Sådana subventioner är förbjudna per se och kan, efter prövning i WTO, leda till krav på omedelbart avskaffande samt – vid utebliven efterlevnad – tillåtelse för andra medlemmar att vidta motåtgärder.

Till gruppen subventioner som inte per se är förbjudna men som kan bestridas och bemötas med motåtgärder om de orsakar negativa effekter för en annan medlems intressen hör t.ex. produktionssubventioner. För att en subvention ska vara oförenlig med SCM-avtalet krävs alltid att den ska vara specifik, t.ex. riktas till enskilda företag eller industrier.

Kommerskollegium bedömer att det som är mest känsligt i EKF i förhållande till SCM-avtalet berör sektors- och tekniks specifikt stöd inklusive geografiska krav på produktion och insatsvaror samt stöd till ökad europeisk produktion.

Sektorspecifika och tekniskspecifika stöd (strategisk teknik, strategiska sektorer)

EKF:s inriktning att företrädesvis ge stöd till tillverkning och utveckling av strategisk teknik och strategiska sektorer i unionen, samt att möjliggöra kontroll- och leveransrestriktioner för sådana produkter kan bli problematiskt då SCM-avtalet är särskilt restriktivt när det gäller specifikt inriktat stöd. Om sådant stöd i praktiken kopplas till krav på användning av nationellt eller unionsbaserat innehåll, eller till villkor om att produktion måste äga rum inom EU, kan detta ligga nära krav på inhemskt innehåll som är förbjudna enligt artikel 3 i SCM-avtalet.

Stöd till expansion av produktion i EU för att minska strategiska beroenden

EKF:s mål att stödja expansion av europeisk produktionen i syfte att stärka EU:s strategiska oberoende kan vara känsligt. Subventioner för att bygga eller skala upp produktionskapacitet i internationellt konkurrensutsatta sektorer är ofta marknadsstörande och kan, om de är tillräckligt omfattande och specifika, ge upphov till tvister och motåtgärder enligt SCM-avtalet. Motivet ”strategiskt oberoende” riskerar i detta sammanhang att uppfattas som skyddspolitiskt snarare än som en åtgärd för att korrigera ett identifierat marknadsmisslyckande.

WTO:s avtal om handelsrelaterade investeringsåtgärder

TRIMs är ett WTO-avtal som syftar till att begränsa och eliminera investeringsåtgärder relaterade till handel med varor som snedvrider internationell handel. Avtalet innehåller en illustrativ lista över specifika investeringsåtgärder som är uttryckligen förbjudna. Listan inkluderar bl.a. krav på inhemsk produktion och inhemskt innehåll, dvs. att ett företag måste använda en viss mängd inhemska produkter i sin produktion.

De delar av EKF som är mest relevanta ur ett TRIMs perspektiv berör unionspreferens, villkor om lokalisering av investeringar och produktion samt leverans- och användningsrestriktioner kopplade till investeringsstöd.

Unionspreferens

Om unionspreferensen enligt artikel 10 i EKF i praktiken utvecklas till att stöd villkoras av produktion i EU, eller att stöd endast beviljas om investeringen använder insatsvaror/komponenter som härstammar från EU, alternativt att tillgång till stöd ökar med graden av ”EU-innehåll”, resulterar det i den typ av krav som är direkt förbjudet enligt TRIMs i kombination med GATT III:4 om nationell behandling.

Villkor om lokalisering av investeringar och produktion

EKF:s syfte att stödja uppskalning och industriell driftsättning är inte i sig oförenligt med TRIMs men blir problematiskt om investeringsstöd villkoras av etablering/verksamhet i EU eller att mottagare måste flytta produktion från tredjeland till EU för att få eller behålla stöd. Utformas stödet på det sättet kan det i praktiken fungera som ett importsubstitutionskrav, särskilt om investeringen ersätter import från tredjeland.

Leverans- och användningsrestriktioner kopplade till investeringsstöd

Förslaget öppnar för att stöd kan villkoras med restriktioner för överföring av teknik, leverans av produkter eller kontroll över hur produkter/teknik får användas.

Om sådana villkor innebär att investeringar inte får leverera fritt till tredjeländer, att leveranser i praktiken styrs mot EU-marknaden, eller att export begränsas som ett villkor för investeringsstöd kan detta utgöra en exportrestriktion kopplad till investering. Sådana åtgärder omfattas av TRIMs tillämpningsområde genom koppling till GATT artikel XI om förbud mot kvantitativa restriktioner. Detta är särskilt känsligt för sektorer som dual-use-teknik, clean tech, halvledare och digital infrastruktur vilka kännetecknas av djupt integrerade globala värdekedjor, högt konkurrenstryck och snabb teknikutveckling, där tillgång till internationella marknader är central för uppskalning och innovation.

Undantag i GATT i förhållande till TRIMs

Kommerskollegium noterar att åtgärder som annars skulle kunna stå i strid med TRIMs i vissa fall kan motiveras genom undantagen i GATT artikel XX (allmänna undantag) eller artikel XXI (säkerhetsundantaget).

Det allmänna undantaget i GATT artikel XX kan t.ex. motivera åtgärder av hänsyn till skyddet av människors, djurs eller växters liv och hälsa eller till bevarandet av uttömliga naturresurser. Sådana undantag kan vara relevanta i sammanhang som rör klimat- och miljöåtgärder, energiomställning eller andra legitima allmänintressen som också lyfts fram i EKF.

Samtidigt innebär tillämpningen av GATT artikel XX inte någon generell frihet att införa handelspåverkande investeringsvillkor. För att ett undantag ska kunna åberopas krävs att åtgärden inte tillämpas på ett sätt som innebär godtycklig eller omotiverad diskriminering eller en förtäckt begränsning av internationell handel.

Detta innebär bland annat att åtgärder som motiveras med GATT artikel XX normalt sett behöver vara proportionerliga, nödvändiga för att uppnå det angivna målet och utformade så att handelspåverkan minimeras. I praktiken förutsätter detta ofta att alternativa, mindre handelshindrande åtgärder har övervägts och att åtgärderna tillämpas på ett konsekvent och transparent sätt.

Mot denna bakgrund anser Kommerskollegium att även om GATT artikel XX kan vara relevant för vissa typer av investeringsrelaterade åtgärder inom EKF, bör undantaget åberopas med försiktighet. Det är viktigt att inte låta målsättningar omsättas i åtgärder som i praktiken strider mot TRIMs grundläggande syfte.

Motsvarande överväganden gör sig gällande vid en eventuell tillämpning av säkerhetsundantaget i GATT artikel XXI. Även om GATT artikel XXI ger ett bredare utrymme för medlemsstaternas bedömningar, förutsätter även detta undantag att åtgärderna har en tydlig koppling till genuina säkerhetsintressen.

WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter

Om EKF-finansiering villkoras av restriktioner för mottagare att under en viss period överföra rättigheter inklusive licensgivning skulle det potentiellt kunna bli problematiskt i relation till TRIPs. Avtalet innehåller miniminivåer av immaterialrättsligt skydd som WTO:s medlemsländer måste uppfylla. Immateriella rättigheter kan avse områden såsom patent, upphovsrätt och varumärkesskydd m.m. I regel innebär dessa immateriella rättigheter en form av exklusivitet, det vill säga en rättighetshavare kan förhindra andra att använda (till exempel producera, marknadsföra) det som skyddas immaterialrättsligt eller ge tillstånd till det i form av en licens.

Eventuella restriktioner kan därför, beroende på utformning, kunna inskränka denna exklusivitet för rättighetshavaren. Vidare finns i artiklarna 3 och 4 i TRIPs icke-diskrimineringsprinciper för utländska medborgare som kan behöva beaktas. En analys i relation till TRIPs bör även omfatta möjligheterna till undantag. Exempelvis finns i artikel 73 i TRIPs ett undantag som handlar om säkerhet. Undantaget säger bland annat att avtalet inte hindrar att en medlem vidtar åtgärder som bedöms nödvändiga för att skydda viktiga säkerhetsintressen, till exempel åtgärder som vidtas under krig eller under andra nödsituationer i de internationella relationerna.

WTO:s avtal om offentlig upphandling

I den utsträckning EKF genomförs med hjälp av offentlig upphandling kan handelspolitiska frågor aktualiseras i förhållande till GPA, i de fall där EU har gjort bindande åtaganden. GPA är ett plurilateralt avtal som syftar till att öppna parternas marknader för offentlig upphandling och tillämpas på sådan upphandling som omfattas av respektive parts åtaganden (s.k. covered procurement), enligt bilagorna till avtalet. EU har omfattande GPA-åtaganden, bland annat gentemot USA, Kanada, Japan, Storbritannien och Schweiz.

För upphandling som omfattas av GPA gäller principen om icke-diskriminering, vilket innebär att varor, tjänster och leverantörer från andra GPA-parter inte får behandlas mindre förmånligt än inhemska motsvarigheter eller än leverantörer från andra parter. Avtalet förbjuder även så kallade offsets, det vill säga villkor som syftar till att främja lokal eller regional utveckling, såsom krav på inhemskt innehåll, investeringar, tekniköverföring eller motköp. Vidare ställer GPA krav på att tekniska specifikationer inte utformas med syfte eller verkan att skapa onödiga hinder för internationell handel, exempelvis genom att hänvisa till ett visst geografiskt ursprung, om det inte är objektivt motiverat.

Mot denna bakgrund kan preferenser för europeiska varor, tjänster eller leverantörer i upphandling som omfattas av GPA vara oförenliga med EU:s internationella åtaganden, såvida inte relevanta undantag är tillämpliga. GPA innehåller både ett säkerhetsundantag och ett allmänt undantag, som i vissa fall kan motivera avsteg, exempelvis vid upphandling som är nödvändig för väsentliga säkerhetsintressen eller för att skydda människors liv eller hälsa. Enligt praxis ska dessa undantag dock tillämpas restriktivt och får inte användas på ett sätt som innebär godtycklig

diskriminering eller en förtäckt begränsning av internationell handel. Det bör även noteras att upphandling på försvars- och säkerhetsområdet som omfattas av det särskilda EU-regelverket i regel anses undantagen från GPA.

Utöver GPA har EU även upphandlingsåtaganden i frihandelsavtal, vilka ofta bygger på GPA och i vissa fall går längre. Preferenser för europeiska produkter eller tjänster kan däremot vara möjliga gentemot tredjeländer där inga sådana åtaganden finns, eller för upphandling som faller utanför tillämpningsområdet för GPA och relevanta frihandelsavtal. Oavsett den rättsliga ramen vill Kommerskollegium framhålla att internationell konkurrens i offentlig upphandling generellt bidrar till bättre resursutnyttjande, tillgång till bästa tillgängliga lösningar och ökad motståndskraft genom diversifierade leverantörskedjor.

6 Rekommendationer

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Kommerskollegium att:

- unionspreferens enligt artikel 10 begränsas, så att den inte leder till faktiska lokaliseringskrav eller krav på inhemskt innehåll. Obligatoriska krav att välja insatsvaror eller tjänster från EU kan vara problematiskt om det inte finns i att tillgå i EU, eller inte i tillräcklig omfattning.
- arbetsprogrammen som kommer att genomföra EKF föregås av konsekvensanalyser av effekterna på handel och den inre marknaden och utformas på ett konkurrensneutralt sätt.
- det införs ett tydligare krav på WTO-förenlighet och transparens vid utformning av stödvillkor.
- EKF i första hand används för konkurrensneutrala åtgärder som på bred front främjar innovation och produktivitet snarare än för selektiv industripolitik.

Ärendet har avgjorts av generaldirektör Anders Ahnlid i närvaro av enhetschefen Christofer Berg samt utredaren Mia Salborn Hodgson, föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsekonom Per Altenberg, ämnesråden Anna Graneli och Anna Egardt samt utredarna Linn Lindmark, Isaac Ouro-Nimini Hansen och Shasa Aziz deltagit.

Anders Ahnlid

Mia Salborn Hodgson